LITERATURA CONTEMPORANĂ ÎN TRADUCERE
CONTEMPORARY LITERATURE IN TRANSLATION

Coordonatorul colecţiei: Lidia Vianu

MIMI KHALVATI

Poeta din zid / The Poet in the Wall

Traducere, prefaţă şi interviu de Lidia Vianu

Editura Univers Enciclopedic
Bucureşti 2007

LITERATURA CONTEMPORANĂ ÎN TRADUCERE
CONTEMPORARY LITERATURE IN TRANSLATION

Coordonatorul colecţiei: **LIDIA VIANU**

Traducerea poemelor: Lidia Vianu
Selecţia poemelor: Mimi Khalvati şi Lidia Vianu
Prefaţă şi interviu: Lidia Vianu
Corectură: Lavinia Zainea

Lidia Vianu
Director CTITC
Centrul pentru Traducerea şi Interpretarea Textului Contemporan
Universitatea din Bucureşti

Acknowledgements are due to **Carcanet** for permission to translate poems from/
Mulţumim Editurii Carcanet pentru permisiunea de a traduce poeme din volumele:

Mimi Khlavati, *In White Ink*, Carcanet, 1991
Mimi Khalvati, *Entries on Light*, Carcanet, 1997
Mimi Khalvati, *Selected Poems*, Carcanet, 2000
Mimi Khalvati, *The Chine*, Carcanet, 2002

Voulm finaţat de Grantul CNCSIS 1047/2006, Director de grant – Prof. Dr. Lidia Vianu

Coperta, Logo şi ilustraţii: VIC (Cristina Ioana Vianu)

ISBN 978-606-8592-15-2

LITERATURA CONTEMPORANĂ ÎN TRADUCERE
CONTEMPORARY LITERATURE IN TRANSLATION

MIMI KHALVATI

POETA DIN ZID / THE POET IN THE WALL

Traducere, prefaţă şi interviu de **Lidia Vianu**

Editura Univers Enciclopedic
Bucureşti 2007

CUPRINS

Vic 06

Mimi Khalvati, The Poet in the Wall

We have a folk legend in Romania, that of Manole, the master builder who bricked his own wife alive into the wall of the finest church he built. Having been used by other cultures as well, the image of the creator sacrificing his love to give life to his work has become a myth. With a Desperado eye for irony, vanity and mainly suffering, Mimi Khalvati recreates this myth in *The Woman in the Wall*:

Why they walled her up seems academic.
They have their reasons. She was a woman
with a nursing child. Walled she was
and dying. But even when they surmised

there was nothing of her left but dust and ghost,
at dawn, at dusk, at intervals
the breast recalled, wilful as the awe
that would govern village lives, her milk flowed.

And her child suckled at the wall, drew
the sweetness from the stone and grew
till the cracks knew only wind and weeds
and she was weaned. Centuries ago.

A poetry like Mimi Khalvati's is a wall that bricks in love, the poet's love for the world around her and for all the worlds alive her mind. Her lines are a continual defeat of pain, an alleviation of loss and a statement of power. It is the power of the fragile, the presence of the long-lost, the sense of memory and endurance without which our race would have been lost. Mimi Khalvati is a brave poet who transplants her own heart into the body of each poem.

Although born in Tehran and with a name which may have come straight from the one thousand and one Arabian nights, although akin to Shahrazad in her lyrics, Mimi Khalvati is British through and through. She takes her distance both from the word *Arabian* and from *stories*. She tells me in an interview:

'I never intended to be a writer – probably on the basis that I didn't think I had much to say and certainly couldn't tell stories.'

As for Arabian, however hard we may look in her lines, we will only find England there, in spite of picturesque images of lost days in a fairy-tale city of the childhood.

What Iran gave Mimi Khalvati is the mystery and the quivering fears of Persian fairy-tales. Ali Baba, Aladdin, Sindbad, djinns, magicians, caliph Harun al-Rashid, plus the flaming femininity of the one heroine (Shahrazad) who has become the emblem of the tale in love, are all a subterranean world which the poet is totally unaware of, since her mother tongue is English and the whole of her mind relies on English standards. What survives of her ancestry is the desperate attempt to save the world by means of her own imagination. Mimi Khalvati is telling us in this volume the story of her own love of life.

What made Mimi Khalvati diffident of the ‘story’ is her deep rooted femininity, which is as much Arabian as anything else. Her profound feelings and the intimacy with which she shares them found their way to poetry because lyricism suited them best. Her lines are feasts of sensibility. She offers herself on a platter in every poem. This is where feeling and story blend, and this is why her poems are really good poetry: her intensity is narrative, the moods she describes happen to real people, in real time, and become the story of the poet. Even though we may never learn what Mimi Khalvati’s story really is (‘I am very fuzzy about my own biography’), we put down her book of poems with the feeling that we have known her forever, that she is ourselves, actually.

These poems starring their author’s own emotions and incidents are actually very un-Iranian in many ways. No Arabian tale – as far as I can remember – focusses on a feminine face. There is helplessness and a moral fable in them, but women are not protagonists, not in the sense of Snow White, Sleeping Beauty, Cinderella, Red Riding Hood. I am trying to find a deep-seated reason why Mimi Khalvati essentially belongs to British literature. Possibly because she is the *poet in the wall,* because this volume is all about herself, in the ambiguous, discreet, tragic way that only European poetry can accomodate. And yet she bears the grief of two worlds in her soul. Her poems are a memento of what it is that makes the page tick, and that core of lived love, which the author shares with us, is the beating heart that enables the walls of literature to stand.

This short explanation of Mimi Khalvati shows once more that master builder Manole, the Romanian hero of a tragic myth that places imagination before reality, is only tragic from the point of view of the character that does not really make the story go (Ana, the innocent bricked in young wife). Manole himself , the focus of the ballad, has made his own choice. His church is his joy.

It may be the same with the poet Mimi Khalvati. Her poems have two countries and two streams of pain. Out of he two countries, one is taken for granted (England), while the other (Iran) is a tangled mess of helpless memories and present violence. The poet does not belong there, but the space she experienced during the very first years of her life makes her heart hurt. Her poetry is her joy and her deeply hurt soul is the living sacrifice she bricks into her lines.

As for her second stream of pain (besides the torture of two simultaneous identities, two worlds, two times), that is the nostalgia of the couple. All poems are love poems in one way or another. Mimi Khalvati’s grief is that she feels incomplete. She tries to find her fulfilment in love and fails. But then she tries to find it in poetry and this time she succeeds. Her poetry makes us realize that Manole’s choice is not tragic after all. While writing about so many painful moments, piercing memories, lost loves, vain expectations, this *poet in the wall* rejoices in life on the page. She makes us feel – for the brief space of this volume – that literature can set our world right. And we must not forget that the engine of this joy when we read Mimi Khalvati is the sensibility her words brick in alive into the page.

17 November 2006

LIDIA VIANU

Mimi Khalvati – Poeta din zid

Legenda meşterului Manole, cel care şi-a zidit femeia pentru a putea înălţa cea mai falnică biserică, nu e doar a spaţiului românesc. În multe culturi întâlnim mitul creatorului care sacrifică iubirea operei. Mimi Khalvati reface mitul atunci când scrie – cu ochiul Desperado pentru ironie, zădărnicie dar şi tragic – *Femeia din zid*:

E inutil să discutăm de ce-au zidit-o.
Au şi ei motivele lor. Alăpta
un prunc. Era zidită şi nu mai
avea mult. Chiar şi când bănuiau

că n-a rămas din ea decât ţărâna şi duhul,
sânul ei nu uita ritmul,
în zori, la apus, laptele curgea încăpăţânat
ca spaimele ce aveau să bântuie satul.

Copiliţa supse la zid, scoase
dulceaţa din piatră şi crescu
până ce prin crăpături nu mai treceau decât aer şi ierburi
şi atunci încetă să sugă. Demult de tot.

Poezia lui Mimi Khalvati zideşte la temelie iubirea vie a autoarei pentru lumea reală, dar şi pentru multele irealităţi paralele din gândurile ei. Versurile ei sunt un triumf repetat asupra suferinţei, o îmblânzire a ireversibilului, dar şi o afirmare a forţei. Este vorba de forţa fragilităţii, de readucerea la fiinţă a trecutului, de puterea memoriei şi de instinctul supravieţuirii, toate esenţiale existenţei umane. Curajul poetic al lui Mimi Khalvati de a se confrunta cu marile teme existenţiale vine tocmai din faptul că el zideşte inima poetei în fiecare poem.

Deşi s-a născut la Teheran şi poartă un nume coborât direct din *O mie şi una de nopţi*, deşi trăgându-se parcă din Şeherazada, Mimi Khalvati e o poetă britanică sută la sută. Ea se distanţează şi de nopţile Şeherazadei, şi de pofta ei de poveşti. Aşa cum spunea în interviu:

‘Nu m-am gândit niciodată că vreau să scriu – probabil fiindcă nu mi se părea că aş avea ceva de zis şi fiindcă habar n-aveam să povestesc.’

Cât despre misterul nopţilor arăbeşti de poveste, tot ce găsim în poezia ei e Anglia, în ciuda unor secvenţe pitoreşti de demult, din amintirea ştearsă a basmului copilăriei.

Ceea ce i-a dat Iranul lui Mimi Khalvati este taina şi teama fremătătoare a poveştilor persane. Ali Baba, Aladin, Sindbad, duhuri, vrăjitori, califul Harun al-Rashid, feminitatea incandescentă a eroinei care s-a identificat cu povestea îndrăgostită (Şeherazada), sunt toate parte dintr-o lume subterană de care poeta nu e conştientă întrucât limba ei maternă e engleza şi întreaga ei structură e clădită pe

valorile englezeşti. Ceea ce supravieţuieşte din strămoşii ei în ea este încercarea disperată de a mântui lumea prin puterea propriei ei închipuiri.

Ce o ţine pe Mimi Khalvati departe de 'poveste' e feminitatea ei, arăbească şi europeană în acelaşi timp. Sensibilitatea ei profundă şi intimitatea ei caldă s-au potrivit mai bine cu lirismul. Versurile ei sunt o bucurie a sentimentului. Poeta se zideşte pe sine în fiece poem. La acest punct poveste şi poem se amestecă şi descoperim calitatea poeziei, care stă totuşi în intensitatea narativă: emoţia capătă o ancoră în timpul şi viaţa reală, devenind în cele din urmă istoria poetei înseşi. Cu toate că nu aflăm nimic despre biografia concretă a poetei ('Biografia mi-o dezvălui doar în linii mari, nu-mi place s-o clarific.'), închidem cartea cu liniştea că o cunoaştem pe poetă de când lumea, ne identificăm total cu ea.

Aceste poeme în care eroul principal sunt emoţiile şi înâmplările ce ţin nemijlocit de viaţa autoarei sunt altfel decât literatura iraniană. Nu ţin minte ca vreo poveste din *O mie şi una de nopţi* să aibă în prim plan o eroină. Găsim acolo micimea omului, fabula morală, dar nu eroine principale, ori nu în sensul ştiut de europeni din Albă ca Zăpada, Frumoasa din Pădurea Adormită, Cenuşăreasa. Căutând motivul ascuns care o plasează pe Mimi Khalvati mai degrabă în literatura britanică decât oriunde altundeva, îmi dau seama că acesta este tocmai firul roşu al *poetei din zid* – ceea ce vrea să spună că volumul de faţă e în primul rând despre ea însăşi, în acel mod ambiguu, discret şi tragic specific Europei. De fapt, însă, poeta trăieşte cu mâhnirea simultană a două lumi în suflet. Poemele ei demontează ceasornicul poemului, care e viaţa trăită de poetă, şi acest miez de real, ghicit numai, este în fond inima vie peste care poeta clădeşte literatură.

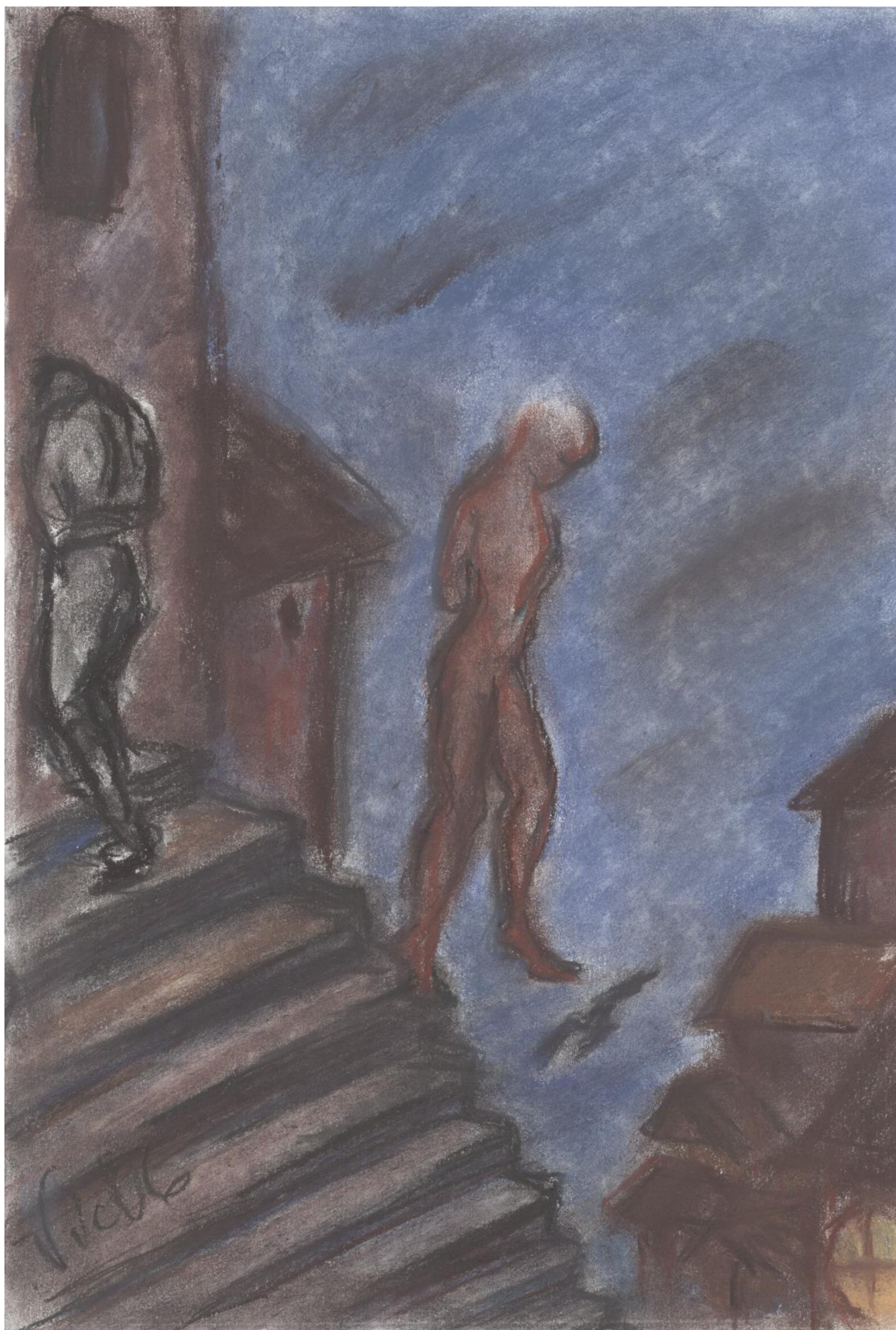
Această mică explicaţie în marginea poeziei lui Mimi Khalvati arată încă o dată că Meşterul Manole, eroul român al unui mit tragic ce pune închipuirea înaintea realului, apare tragic doar dacă îl privim prin ochii Anei –victimă de bună voie – dar nu Ana este eroul pe care se clădeşte povestea. Manole, centrul de greutate al poveştii, al simbolului, e de fapt cel care a ales. Şi el alege bucuria zidirii.

Cam la fel stau lucrurile şi cu Mimi Khalvati. Curg în poemele ei două patrii şi două râuri de mâhnire. Una dintre patrii e cea acceptată de la sine (Anglia), pe când cealaltă (Iran) e un amestec încâlcit de amintiri ca fierul roşu, de violenţe ce curg spre prezent. Poeta nu se mai simte acasă acolo, însă spaţiul primilor ani de existenţă o apasă. Bucuria ei este poezia, iar acest suflet apăsat şi încercănat e jertfa de real pe care poeta o zideşte în opera închipuirii ei.

Cât despre al doilea râu de mâhnire (după zbaterea între două identităţi, două lumi, două timpuri), acesta este tot o zbatere – de data aceasta între două iubiri. Nevoia de cuplu este esenţială. Toate poemele sunt poeme de dragoste în ultimă instanţă. Mâhnirea poetei vine din sentimentul că nu poate, nu vrea să străbată existenţa de una singură. Caută un tovarăş în iubire şi nu-l găseşte. Se întoarce însă către poezie şi poezia o face să înţeleagă că alegerea lui Manole nu este una tragică. Scriind despre suferinţă, amintiri chinuitoare, iubiri eşuate, aşteptări înşelate, această *poetă din zid* îşi găseşte bucuria în viaţa semnelor, în pagina scrisă. Mimi Khalvati ne face să simţim – pentru scurtul răgaz care e lectura acestui volum – că literatura are puterea să ne împace cu lumea. Izvorul acestei bucurii atunci când o citim pe Mimi Khalvati este sufletul ei, pe care cuvintele îl zidesc de viu.

17 noiembrie 2006

LIDIA VIANU

Vine-leaves

Even the vine-leaves shot with sun
have shadow leaves
pressed close on them.

Even the vine is hanging
ones that seem like twos:
a top leaf
on a shadow leaf, its corner slipped,
like invoices in duplicate.

If I stood to look from the other side
with the light behind me,
would I still not see
how the top leaf shot with sun
might be the one that fails to fit
its duplicate

instead of
- standing where I do - seeing
how it is the shadow leaf that fails to fit
and failing

makes the one leaf seem like two
and being two, more beautiful

Frunze de viţă

Până şi frunzele de viţă ciuruite de soare
sunt strâns lipite
de o frunză-umbră.

Până şi viţa flutură
singurătatea ce pare cuplu:
frunză deasupra
frunză-umbră dedesubt, cu colţul dezlipit
ca o factură-n duplicat.

Dacă m-aş uita de dincolo
cu spatele la lumină,
oare n-aş descoperi
că frunza de sus ciuruită de soare
e de vină că nu se potriveşte
cu dublul ei?

Aşa cum stau
mi se pare
că frunza-umbră nu se potriveşte
că e vina ei,

că ea face ca frunza să pară nu una ci două,
două fiind de fapt cu mult mai frumos.

The Woman in the Wall

Why they walled her up seems academic.
They have their reasons. She was a woman
with a nursing child. Walled she was
and dying. But even when they surmised

there was nothing of her left but dust and ghost,
at dawn, at dusk, at intervals
the breast recalled, wilful as the awe
that would govern village lives, her milk flowed.

And her child suckled at the wall, drew
the sweetness from the stone and grew
till the cracks knew only wind and weeds
and she was weaned. Centuries ago.

Femeia din zid

E inutil să discutăm de ce-au zidit-o.
Au şi ei motivele lor. Alăpta
un prunc. Era zidită şi nu mai
avea mult. Chiar şi când bănuiau

că n-a rămas din ea decât ţărâna şi duhul,
sânul ei nu uita ritmul,
în zori, la apus, laptele curgea încăpăţânat
ca spaimele ce aveau să bântuie satul.

Copiliţa supse la zid, scoase
dulceaţa din piatră şi crescu
până ce prin crăpături nu mai treceau decât aer şi ierburi
şi atunci încetă să sugă. Demult de tot.

Needlework

Within the lamplight’s radius,
within the frame the flowers,
my name within my lifetime
handed on to no one dies with me.

My knots are neat.
My cottage gardens will be stretched
with the ones my daughters stitch.
My youngest keeps me company.

On an upper landing where my work
is hung, in another century,
some strange and foreign woman
may try to picture me

and fail. Or is it that I fail
to picture her? I cannot think
what she would want with me.
With hollyhocks and bonnets.

Broderie

În lumina lămpii,
florile înrămate;
nefiind dat mai departe cât am trăit,
numele meu va pieri odată cu mine.

Sunt pricepută.
Grădinile din casa mea se vor mări
cu ce brodează copilele mele.
Cea mică stă chiar acum pe lângă mine.

Cândva, la catul de sus, unde atârnă
ce am brodat, în alt veac,
cine ştie ce necunoscută de prin alte locuri
o să mă caute poate în gând

în zadar. Ori poate eu sunt cea
care o caută pe ea? Ce-ar putea
s-o intereseze la mine?
Nalbe, bonete.

Apology

Humming your Nocturne on the Circle Line,
unlike the piano, running out of breath

I’ve been writing you out of my life
my loves (one out, one in).

I’ve pushed you out of the way to see
what the gaps in my life might look like,

how large they are,
how quickly I could write them in;

and not (at least till I’ve lost you both)
rewriting you only means

that the spaces I’m not writing in are where
I live.

Iartă-mă

În metrou, fredonez Nocturna care-ţi place ţie
dar, spre deosebire de pian, obosesc,

scriu ca să mi te scot din mine
dintre iubirile mele (una a fost, alta vine).

Te dau la o parte ca să văd şi eu
golurile din existenţa mea,

cam cât se-ntind,
cât mi-ar lua să le umplu la loc prin scris;

când nu te rescriu (câtă vreme vă mai am,
scrisul şi pe tine) să ştii

golurile în care nu scriu nimic sunt clipele când
trăiesc.

Coma

Mr Khalvati? Larger than life he was;
too large to die so they wired him up on a bed.
Small as a soul he is on the mountain ledge.

Lids gone thin as a babe's. If it's mist he sees
it's no mist he knows by name. *Can you hear me,*
Mr Khalvati? Larger than life he was

and the death he dies large as the hands that once
drowned mine and the salt of his laugh in the wave.
Small as a soul he is on the mountain ledge.

Can you squeeze my hand? (Ach! Where are the hands
I held in mine to pull me back to the baize?)
Mr Khalvati? Larger than life he was

with these outstretched hands that squeezing squeeze
thin air. Wired he is, tired he is and there,
small as a soul he is on the mountain ledge.

No nudging him out of the nest. No one to help him
fall or fly, there's no coming back to the baize.
Mr Khalvati? Larger than life he was.
Small as a soul he is on the mountain ledge.

Comă

Domnule Khalvati? Era odată ca un uriaş;
de mare ce era nici nu putea să moară aşa că l-au pus la aparate.
Suflet mic în buza prăpastiei.

Pleoape străvezii ca de prunc. O fi văzând o ceaţă
şi n-o ştie numi. *Mă auziţi,*
Domnule Khalvati? Era odată ca un uriaş.

Moartea aceasta e imensă ca mâinile lui care cândva
mi-au scăldat palmele în valuri, râsul lui cu gust de mare.
Suflet mic în buza prăpastiei.

Strângeţi-mi mâna. (Ah! Unde sunt mâinile lui
de care mă agăţam?)
Domnule Khalvati? Era odată ca un uriaş

când întindea spre mine mâinile acestea care acum abia
se strâng. La aparate, ostenit, departe,
suflet mic în buza prăpastiei.

Cum să-l stârnesc ca pe un pui afară din cuib? Cine să-l mai ajute
să se prăbuşească ori să zboare? Nu mai e cale de întoarcere.
Domnule Khalvati? Era odată ca un uriaş.
Suflet mic în buza prăpastiei.

Love

When someone sits on your bed
and strokes your hair for a long while
then quietly leaves,

though you feel the mattress
relinquish weight that anchored you
and float unsafe on a surface

that is even but seems to tilt,
though you hear him go, your anchorage
is now less to love than to night and day

whose death and resurrection
you are made
implicit in.

Iubire

Când se aşează lângă tine pe pat
şi te mângâie îndelung pe creştet
apoi pleacă neauzit

simţi salteaua
că-şi schimbă echilibrul
pluteşti nesigur pe o suprafaţă

ce pare şi dreaptă şi la vale,
auzi că pleacă, te agăţi
nu atât de iubire cât de noaptea-zi

al cărei sfârşit şi înviere
te înghit
şi n-ai încotro.

Nostalgia

It's a night for nostalgia he said.
I felt I was missing something, some
echo of nights we must have shared
in separate alleyways, far off home

rain drew him back to, or clouds,
or the particular light behind rain.
I was nostalgic for words, last words
of a poem I would read on the train.

There was a power cut today. I lit
three candles, ate lamb and read
by candlelight. The beauty of it
was too lonely so I went to bed.

It rained then. In the daylight dark.
I lay there till I heard a click
and voices. When the lights came back
it was like a conjuring trick –

there they were, the animated creatures
of my life I had thought inanimate
objects. And I was the one conjured
out of their dream of a dark planet.

Nostalgie

Noaptea asta e noaptea nostalgiei, zise.
Nu pricepeam, ce ecou era acela
de nopţi când nu eram
amândoi, când ploaia

îl gonea acasă departe, ori norii
ori lumina aceea specială de după ploaie.
Ce nostalgie după cuvinte, ultimele cuvinte
ale poemului ce aveam să-l citesc în tren.

Azi am avut o pană de curent. Am aprins
trei lumânări, am mâncat miel şi am citit
la lumânare. Era frumos
şi nu erai cu mine. M-am culcat.

A venit ploaie. O zi întunecată.
Am stat culcată până ce am auzit uşa
şi glasuri. Când s-au aprins iar becurile
s-a întâmplat ca o vrăjitorie –

se perindau, prindeau viaţă
toate pe care le crezuesm
obiecte. Visând la o planetă în întuneric
toate mă visau de fapt pe mine.

Villanelle

No one is there for you. Don’t call, don’t cry.
No one is in. No flurry in the air.
Outside your room are floors and doors and sky.

Clocks speeded, slowed, not for you to question why,
tick on. Trust them. Be good, behave. Don’t stare.
No one is there for you. Don’t call, don’t cry.

Cries have their echoes, echoes only fly
back to their pillows, flocking back from where
outside your room are floors and doors and sky.

Imagine daylight. Daylight doesn’t lie.
Fool with your shadows. Tell you nothing’s there,
no one is there for you. Don’t call, don’t cry.

But daylight doesn’t last. Today’s came by
to teach you the dimensions of despair.
Outside your room are floors and doors and sky.

Learn, when in turn they turn to you, to sigh
and say: You’re right, I know, life isn’t fair.
No one is there for you. Don’t call, don’t cry.
Outside your room are floors and doors and sky.

Villanelle

Nu te aude nimeni. Nu plânge, nu striga după ajutor.
Nu-i nimeni acasă. Nici o adiere.
Dincolo de uşa ta sunt alte etaje, alte uşi şi un cer.

Ceasuri ce o iau înainte ori rămân în urmă, nu te opri,
vezi-ţi de treabă. Ştiu ele. Fii cuminte, ai grijă cum te porţi. Nu te uita.
Nu te aude nimeni. Nu plânge, nu striga după ajutor.

Toate strigătele au ecou iar ecourile
se-ntorc toate înapoi în pernă, venite de afară, unde,
dincolo de uşa ta sunt alte etaje, alte uşi şi un cer.

Închipuieşte-ţi lumina zilei. Lumina nu minte.
Păcăleşte umbrele. Nimic nicăieri,
nu te aude nimeni. Nu plânge, nu striga după ajutor.

Dar ziua e scurtă. Ziua aceasta a venit
să-ţi arate până unde merge deznădejdea.
Dincolo de uşa ta sunt alte etaje, alte uşi şi un cer.

Când vin alţii să-ţi ceară ajutorul, zi şi tu:
Aşa e, viaţa nu e dreaptă, ştiu.
Nu te aude nimeni. Nu plânge, nu striga după ajutor.
Dincolo de uşa ta sunt alte etaje, alte uşi şi un cer.

Song

I have landed
as if on the wing
of a small plane.

It is a song I have
landed on that barely
feels my weight.

Sky is thick with wishes.
Regrets fall down
like rain.

Visit me.
I am always in
even when the place

looks empty,
even though the locks
are changed.

Cânt

S-ar zice că am coborât
pe o aripă foarte mică
de avion.

Am coborât într-un
cânt care nici
nu mă simte.

Cerul geme de doruri.
Plâng regretele
ca ploaia.

Treceţi pe la mine.
Sunt întodeauna acasă,
chiar şi când aţi crede

că sunt plecată,
chiar dacă cineva a schimbat
încuietoarea.

Don't Ask me, Love, for that First Love
after Faiz Ahmed Faiz

Don't think I haven't changed. Who said
absence makes the heart grow fonder?
Though I watch the sunset redden
every day, days don't grow longer.

There are many kinds of silence,
none more radiant than the sun's.
Sun is silent in our presence,
unlike love, silent when it's gone.

I thought that every spring was you,
every blossom, every bud;
that summer had little to do
but follow, singing in my blood.

How wrong I was. What had summer
to do with sorrow in full spate?
Every rosebush, every flower
I passed, stood at a stranger's gate.

Weaving through our towns, centuries
of raw silk, brocade and velvet
have swilled the streets in blood. Bodies,
ripe with sores in lanes and markets,

are paying with their lives. But I
had little time for the world's wars,
love was war enough. In your sky,
your eyes, were all my falling stars.

Don't ask me, though I wish you would
and I know you won't, for more tears.
Why build a dam at Sefid Rud
if not to water land for years?

Though we'll never see the olives,
ricefields, shelter in an alcove
from the sun, in our time, our lives
have more to answer to than love.

Iubitul meu, nu-mi cere iubirea dintâi
după Faiz Ahmed Faiz

Să nu-ţi închipui că nu m-am schimbat. Cine zicea
că despărţirea te face să iubeşti mai tare?
Soarele se ascunde zi de zi
dar zilele tot nu se lungesc.

Putem tăcea în foarte multe feluri,
dar niciodată atât de orbitor ca soarele.
Spre deosebire de iubire, soarele tace
şi când e cu noi, şi când ne părăseşte.

Aş fi zis că primăvara mea eşti tu,
tu înflorirea, tu înmugurirea;
doar cu tine vara vine
să cânte în mine.

Dar nu. Ce să aibă vara
de-a face cu suferinţa?
Toţi trandafirii, toate florile din lume
creşteau numai în porţi străine.

Veacuri de mătase, brocart şi catifea
ne-au ţesut oraşele,
au înnecat străzile-n sânge. Pe drumuri,
în pieţe, trupuri mâncate de boală

plătesc cu viaţa. Doar că eu
n-aveam vreme de războaiele lumii,
războiul meu era iubirea. Toate stelele mele
căzătoare erau în cerul tău, în ochii tăi.

Să nu-mi ceri lacrimi chiar dacă
mi-ar place, şi de fapt ştiu că n-o vei face.
La ce bun să ridic eu dig la Sefid Rud
dacă nu aduc apă gliei însetate?

Cât trăim n-o să vedem măslinii,
întinderile de orez, n-o să ne adăpostim de soare
unul lângă altul, dar nu-i nimic,
nu trăim doar pentru iubire.

Come Close

Think how immaculate we were to start with,
clear as glass. How impossible to part with −
stillness was a rope we tangled round
our mother's arms. In sleep we made no sound.

Come close the flower says and we come close,
close enough to lift, cup and smell the rose,
breathe in a perfume deep enough to find
language for it, and finding none, unwind

the rope back to a time before we knew
what we know now. When every word was true
and roses smelt divine. What went wrong?
Long before the breath of a cradle song.

Like a rose we slept in the morning sun.
Each vein a small blue river, each eyelash shone.

Veniţi

Ce puri eram la început,
străvezii ca sticla. Nu se-ndurau să ne lase o clipă –
braţele mamei nu se puteau desprinde
de noi. Dormeam neauziţi.

Veniţi, zice floarea şi venim,
prindem în palmă trandafirul şi îl mirosim,
căutăm vorbele potrivite pentru el, dar
negăsind, coborâm înapoi

în vremile când nu ştiam
ce ştim acum. Când cuvântul era adevăr
iar trandafirul era minunea. Cu ce am greşit?
Demult de tot, dinainte de leagăn...

Dormeam ca trandafirul în zori.
Sângele – mici pârâiaşe albăstrii, geana – lumină.

Overblown Roses

She held one up, twirling it in her hand
as if to show me how the world began
and ended in perfection. I was stunned.
How could she make a rose so woebegone,
couldn't silk stand stiff? And how could a child,
otherwise convinced of her mother's taste,
know what to think? *It's overblown*, she smiled,
I love roses when they're past their best.

'Overblown roses', the words swam in my head,
making sense as I suddenly saw afresh
the rose now, the rose ahead: where a petal
clings to a last breath; where my mother's flesh
and mine, going the same way, may still
be seen as beautiful, if these words are said.

Trecuţi trandafirii...

Răsuci între degete o floare
ca dovadă că tot ce există
e perfect. Nu-mi venea să cred.
Trandafirul ei de mătase era de-a dreptul jalnic,
nici nu se ţinea drept măcar. Eram copil,
mama ştia cel mai bine,
dar m-am mirat. *E trecut*, surâse ea către mine,
Tare-mi plac trandafirii când nu mai sunt ce erau.

Mi-au rămas în minte ‘trandafirii trecuţi’
dar abia adineaori, când am revăzut acel trandafir,
am înţeles ce înseamnă: o petală
atârnând de ultima suflare; trupul mamei
şi al meu, pe inevitabilul drum, sunt totuşi şi rămân
frumoase, ajunge să numeşti ‘trandafirii trecuţi’.

Ghazal

If I am the grass and you the breeze, blow through me.
If I am the rose and you the bird, then woo me.

If you are the rhyme and I the refrain, don't hang
on my lips, come and I'll come too when you cue me.

If yours is the iron fist in the velvet glove
when the arrow flies, the heart is pierced, tattoo me.

If mine is the venomous tongue, the serpent's tail,
charmer, use your charm, weave a spell and subdue me.

If I am the laurel leaf in your crown, you are
the arms around my bark, arms that never knew me.

O would that I were bark! So old and still in leaf.
And you, dropping in my shade, dew to bedew me!

What shape should I take to marry your own, have you
− hawk to my shadow, moth to my flame − pursue me?

If I rise in the east as you die in the west,
die for my sake, my love, every night renew me.

If, when it ends, we are just good friends, be my Friend,
muse, lover and guide, Shamsuddin to my Rumi.

Be heaven and earth to me and I'll be twice the me
I am, if only half the world you are to me.

Gazel

Sunt iarba, eşti adierea, suflă-mă.
Sunt trandafirul, eşti pasărea, peţeşte-mă.

Eşti rima, eu refrenul, nu te lăsa
rugat, vino şi nu voi întârzia.

Eşti pumnul de fier în mănuşa de catifea,
săgeata intră drept în inimă, străpunge-mă.

Sunt limba cu venin şi coada şarpelui,
îmblânzitorule, farmecă-mă, stăpâneşte-mă.

Sunt coroana de lauri din creştetul tău, ale tale sunt
braţele ce-mi înconjoară tulpina, braţele acelea care nu mă ştiu.

De-aş fi eu pom! Mereu verde, oricât de bătrân...
Iar tu la umbra mea, înrourându-mă!

Ce formă să iau să fiu ca tine, să te fac
să mă vrei – şoimul întunecării mele, fluture pierdut în flacăra mea?

Urc în răsărit dar tu apui,
de dorul meu să pieri, iubitule, şi noapte de noapte să mă învii.

Când, la urmă, o să rămânem doar prieteni, fii Prieten,
inspiraţie, iubire şi călăuză, ca Shamsuddin pentru Rumi.

Fii cerul şi pământul meu şi am să fiu foarte eu
dacă ai să fii tu jumătatea lumii mele mereu.

Ghazal

I pictured them in the dark at night –
the candles of the chestnut trees.
Their name alone made them self-ignite –
the candles of the chestnut trees.

I pictured them in the pouring rain
as they really are, pink-tinged on white –
the candles of the chestnut trees.

How many there are and each the same –
same shape and colour, angle, height –
the candles of the chestnut trees!

Seen from below, some unseen,
they throw no shadow, cast no light –
the candles of the chestnut trees.

I saw how distance matters more
than nearness, clearness, to see upright
the candles of the chestnut trees.

Inspired by *Christ the apple tree**,
I looked for a figure to recite
the candles of the chestnut trees.

Lacking faith, I could do no more
than find a refrain to underwrite
the candles of the chestnut trees.

As May drew on, the more I saw,
the more they lost that first delight –
the candles of the chestnut trees.

I've searched for sameness all my life
but Mimi, nothing's the same despite
the candles of the chestnut trees.

** 18th century American folk hymn*

Gazel

Le văd în minte noaptea în beznă –
          lumânările castanilor.
Se aprind chiar când le spun pe nume –
          lumânările castanilor.

Le închipui când plouă cu găleata
exact aşa cum sunt, în alb şi roz –
          lumânările castanilor.

Atât de multe, atât de la fel –
ca formă, culoare, înclinare, înălţime –
          lumânările castanilor!

Văzute de jos, deşi nu toate se văd,
n-au umbră, n-au lumină –
          lumânările castanilor.

Drept în sus aşa cum stau, pun depărtarea
mai presus de alăturare ori limpezime,
          lumânările castanilor.

Cu gândul la *Cristos, mărul**
am căutat să pun şi eu în vorbe
          lumânările castanilor.

Fără de credinţă, ce puteam să fac
altceva decât să adaug un refren la
          lumânările castanilor.

Vine luna lui mai şi pe măsură ce mă uit la ele
se duce bucuria dintâi –
          lumânările castanilor.

De când mă ştiu caut toate cele câte se aseamănă
dar, Mimi, nu-s două lucruri la fel pe lume, lasă
          lumânările castanilor.

* Imn popular american din secolul al XVIII-lea

Ghazal
after Hafez

However large earth's garden, mine's enough.
One rose and the shade of a vine's enough.

I don't want more wealth, I don't need more lies.
In the dregs of a glass, truth shines enough.

What can Paradise offer us beggars
and fools? What ecstasy, when wine's enough?

Come and sit by the stream. Rivers run dry
but to carry their song, a chine's enough.

For a poet, poor as the words may be,
any book with a broken spine's enough.

When you're here, my love, what more could I want?
Just mentioning love in a line's enough.

Heaven can wait, for as long as you’re near,
no heaven however divine's enough.

I've no grounds for complaint. As Hafez says,
isn't a ghazal that he signs enough?

Gazel
după Hafez

Cât de mare ar fi grădina lumii, mă mulţumesc cu a mea.
Un trandafir şi umbra viţei.

La ce bun bogăţie, nu-mi trebuie minciuni.
Adevărul e acolo, pe fundul paharului.

Ce ne-am putea dori de la Rai, noi, bieţi
necugetaţi? Ce îmbată mai tare ca vinul?

Vino la mal de apă. Mai seacă râurile
dar cântul lor urcă sus pe creastă.

Poetul se mulţumeşte şi cu cea mai jerpelită carte
oricât ar fi vorbele de sărace.

Când eşti aici, cu mine, iubirea mea, ce să-mi mai doresc?
Un vers despre iubire, doar atât.

Cu tine alături, aici e raiul,
orice altceva e prea puţin.

Ce să mai cer? Vorba lui Hafez,
cine nu s-ar mulţumi cu un gazel scris de el?

The Servant

Ma'mad, hurry, water the rose.
Blessed is the English one that grows
out in the rain.

Water is scarce, blood not so.
Blood is the open drain that flows
out in the rain.

Bring in the lamp, the olive's flame.
Pity the crippled flame that blows
out in the rain.

Where are the children? What is the time?
Time is the terror curfew throws
out in the rain.

Hurry, Ma'mad, home to your child.
Wherever my namesake, Maryam, goes
out in the rain.

Servitoarea

Hai, repede, Ma'mad, udă trandafirul.
Fericit trandafirul englezesc ce creşte
afară în ploaie.

Apă n-avem, dar avem sânge.
Curge sângele în neştire
afară în ploaie.

Adă lampa, adă flacăra de măslin.
Amărâtă flacăra ce mocneşte doar
afară în ploaie.

Unde-s cei mici? Ce oră este?
Timpul e spaima de asediu, stingerea
afară în ploaie.

Grăbeşte-te, Ma'mad, acasă la copil.
Maryam, ori alta asemeni mie, fuge
afară în ploaie.

No Matter

No matter how green the fields,
how wide the moors,
how steep the silence as they lean
against my door;

no matter how openings fill
with birdsong, spring as pale
in golden arms as a feint
along my wall.

No matter that air smells of air,
that time leads nowhere like the brook;
that pen and paper sleep beside
a willow cup, an open book.

No matter that the empty chair
where first I saw you sit
sits still angled to our ghosts;
no matter that my mind can lord it,

have it fill again, your open
shirt still open to the greed
that would steal a hand inside its store.
No matter where my fingers lead me,

I am lost without their cause.
I see, I hear, I taste and smell
but failing touch – your touch, my love –
my sensing makes no sense at all.

Oricât...

Cât ar fi câmpul de verde,
mlaştinile de adânci,
cât de sumbră e tăcerea când toate
se reazemă de uşa mea;

cât ar răsuna luminişul
de păsări, cât de neadevărată
primăvara însorită,
ca o umbră aruncată pe zid.

Aerul are parfum de aer,
timpul e un pârâu care nu duce nicăieri;
tocul şi hârtia lenevesc lângă o salcie
desenată pe ceaşcă şi o carte deschisă.

Oricât de gol ar fi scaunul
în care şedeai când te-am zărit întâia dată,
oricât de neschimbat, deşi noi nu;
oricât s-ar lăuda mintea mea

că-l poate umple la loc cu tine şi cămaşa ta
descheiată, pradă nesaţului,
mâinii mele care se strecoară.
Cât mi-ar aluneca mie degetele,

fuga lor e chiar tot ce am.
Văzul, auzul, gustul şi mirosul sunt aici,
dar dacă nu te pot atinge – dragul meu –
nu simt, nu sunt.

A Thank-You Letter

How lucid every arc, every plane, every mote
on lacquer's ebony. The ivory keys are quiet.
Space reflects me in its symmetry. A light.
A wall. A shadow. And I alone in it.

Here a cushion. There a rug. A picture
hangs, the name of her who gave it; the names
of all these people, those who chose it
or wove it, reflecting facets I have lived, earning the gift.

Here is Mahmoud dead and gone, Simin lost
in the backrooms of Tehran and what happened
to the girl who wove kelims? She named her daughter
after me, sowing me in someone I may never see.

How loved I have been. Come and see my room.
The stems beneath the surfaces are as fine
as old calligraphy, but feel how carefully I laundered,
smoothed, placed in perfect harmony the names

of those who loved me, like portraits in a shrine
of all who have died in a family. As I near the alcove
someone has reserved for me in the iconography of memory
for my children to turn to from the horrors of their day,

I am grateful for the gentleness of losing
flesh-and-bloodness in gifts I will leave like gravestones
or, less grave, in songs that will age into elegies
if I choose to play some music, to remain oblivious.

P.S. I remember now the name of the girl
        who wove kelims: Mundegar.
        It means: she who remains.

Ca să spun mulţumesc

Pe abanosul lăcuit, arcuri, feţe precise,
praf clar. Nemişcate cheile de fildeş.
Sunt parte din această odaie. Lampă.
Zid. Umbră. Sunt singură cu mine.

O pernă. Un covoraş. O poză
pe perete, numele celei de la care o am; numele
tuturor celor ce au ales
ori au ţesut, clipe trăite, daruri.

O poză cu Mahmoud, care nu mai e printre noi. Simin
rătăcit în cămări dosnice din Teheran, şi mai era
fata aceea care ţesea kelim. A dat numele meu
copilei ei, pe care poate n-o s-o întâlnesc niciodată.

Toţi mă iubeau. Acolo e odaia mea.
Pe picioruşe subţiri ca o caligrafie
de demult, pipăie, vezi, am aşezat
cu mare grijă, fiecare la locul lui, numele

celor ce m-au iubit, ca icoane în altar, portretele
rudelor care nu mai sunt. Pe când mă apropii de firida
pe care cineva mi-a păstrat-o în iconografia memoriei
ca să aibă şi copiii mei unde să fugă de cruzimea prezentului lor,

aş vrea să mulţumesc pentru blândeţea despărţirii
de cei de-un neam cu mine prin daruri, ca pietrele de mormânt,
ori, mai senin, prin cântul ce va ajunge cândva elegie
dacă aleg muzica şi uitarea.

P.S. Mi-am amintit numele fetei
care ţesea Kelim: era Mundegar.
Înseamnă: cea care nu pleacă.

Christmas Greetings

ii

The lift is a cage and they come and go
on leashes. She sits at the top of the stairs.
The woman downstairs, the one with the child,
stops to say Salaam. They have the sort of conversation
you and I might have in Highgate, or Victoria.

Have you ever been to Isfahan? Tabriz, or Shiraz?
The roses of Shiraz! Or were they only in Sa'di
on a shelf in Hornsey library in bad translations?
Where are the roses of Shiraz? I asked, long
before the revolution. Shiraz is not what it was, my mother said,
but there were rose gardens there, yes, I remember when we were children
Baba Sayeed used to take us. Beautiful! Of course, nothing like Regent's Park.

Felicitări de Crăciun

ii
Din liftul ca o cuşcă se vine şi se pleacă
în lesă. Stă în capul scărilor.
Vecina de jos, cea cu copilul,
se opreşte să spună Salaam. Vorbesc
aşa cum am vorbi noi la Highgate ori Victoria.

Ai văzut Isfahan? Tabriz, Shiraz?
Ce trandafiri sunt la Shiraz! Ori să fi fost doar în cartea lui Sa'di,
o traducere proastă, pe un raft din biblioteca Hornsey?
Unde sunt trandafirii din Shiraz? am întrebat, mult
înainte de revoluţie. Shiraz nu mai e ce a fost, mi-a răspuns mama,
dar chiar erau grădini cu trandafiri acolo, le ştiu de când eram copil şi ne ducea
Baba Sayeed să le vedem. Minunate! Sigur, nu se compară cu Regent's Park.

Whittington Hospital, March 1990

In the Day Room, in the sunshine, the TV's on,
Lithuania, Romania, East Berlin grained
behind the motes, the haze of anaesthetic.

Do you live in Holloway? No, I don't,
but it's not too far away. To tell the truth,
she says, dropping words into the silence
we offer like a plate of soup held still,
I don't know where I live any more. I know
it's silly, she wipes her tears, folds them,
blots them out in her shredded hankie,
but I don't know where I live. Her nightie's
stencilled, stamped: ISLINGTON HEALTH AUTHORITY.

The men lie in rows like parsnips.
You say you've got some cream, black cream?
No, no, *anaesthetic* cream. Ah, *black* cream you say?

Are you going by bus then, or driving?
Perhaps you'd give me a lift? No, Ethel,
we're walkin'. They shuffle back to the ward,
minus tubes, gallstones, ectopic pregnancies.
Where was that we just had lunch dear?
She plonks her frame a good two feet away
from her own two feet. That was the Day Room,
Ethel, and now this is the Ward. Yes,
I can see that, she says, inching, inching.

It's smoking did it, her husband said. First asthma.
Then her leg went weak. Then gangrene.
Now this. Two inches above the knee.

Well over a hundred she was, fit as a fiddle,
did her shopping, her cooking, you name it,
no problem. But she'd *never* step into a car.
Then one day she opens her door – and you know
those villages, no pavements or anything – and bam!
a lorry comes along, slices the top of her head off.
...No, she didn't die. Heart like an ox she had.
No, in the end they had to turn the machines off.
Well, she'd have been – you know – poor thing.

3 a.m. they're smoking by the loo, in the alcove.

Out of sight, two nurses press their heads
together, like a Renoir, in a pool of light.

Can you credit it? That's what he said.
She says, so if they're female, it's curtains
for me, doctor, is that it? And he says,
well, we've all got to go sometime.
I don't believe it. Honest. That's what
he said: we've all got to go sometime.
Her daughter came, had a real go at him she did;
well, there's ways and ways of putting a thing
like that. Ooh, she was ever so upset.

Nurse, there's no hot water! She says there's no
hot water, Sister. That's odd. They must have turned it off.
They did that last summer when it got so hot, remember?
Unbelievable it was!

Spitalul Whittington, martie 1990

La televizor, în Sala de Mese, în soare,
în praful din aer, Lituania, România, Berlinul de Est,
ameţeala de după anestezie.

Locuiţi cumva în Holloway? Nu,
dar nici prea departe. Drept să spun,
zice, umplând tăcerea
ca pe o farfurie cu supă nemişcată,
nici eu nu mai ştiu unde stau. E
caraghios, şi îşi şterge lacrimile apăsat
cu batista ferfeniţită,
dar habar n-am unde stau. Cămaşa de pe ea
are ştampila: AUTORITATEA SANITARĂ ISLINGTON.

Şiruri de bărbaţi, ca rădăcinile de păstârnac.
Cremă, ziceţi? Cremă neagră?
Nu, nici vorbă, *cremă anestetică*. Aha, cremă *neagră*!

Sunteţi cu maşina ori pe jos?
Nu mă duceţi şi pe mine? Nu, Ethel,
suntem pe jos. Se-ntorc în salon târşâindu-şi papucii,
după ce au scăpat de tuburi, pietre la bilă, extrauterine.
Cum ziceai că se cheamă locul unde am mâncat de prânz?
Împinge cadrul cât mai în faţă.
Era Sala de Mese,
Ethel, şi ăsta e Salonul. Ştiu,
ştiu, zice, înaintând puţin câte puţin.

E numai de la fumat, zise bărbatu-său. Întâi astm.
După aia i s-a muiat piciorul. A făcut gangrenă.
Şi acum... Puţin deasupra genunchiului.
Peste sută, şi n-avea nici pe dracu',
târguia, gătea, făcea absolut
de toate. Doar de maşină nici nu voia să audă.
Ei, şi într-o zi numai ce deschide uşa –
la ţară ca la ţară, nici tu trotuare, nici nimic – şi pac!
trece un camion şi-i retează creştetul capului.
...Nu, n-a murit. Avea inima sănătoasă.
Până la urmă au trebuit s-o scoată de pe aparate.
Ar fi împlinit – ei... – săraca de ea.

Ora 3 dimineaţa. Fumează în intrând, lângă toaletă.
Două asistente pe care nu le vede nimeni stau

la taifas, ca într-un tablou de Renoir, într-un cerc de lumină.

Tu chiar crezi? Aşa mi-a zis el.
I-a zis doctorului, deci dacă-s celule din alea, s-a zis
cu mine? Păi, face
doctorul, toţi murim odată şi odată.
Să nu-ţi vină să crezi. Zău aşa. Chiar
aşa i-a zis: toţi murim odată şi odată.
A venit fie-sa şi l-a pus la punct;
păi da, aşa ceva nu se spune
pe şleau. Mamă, ce s-a mai supărat.

Soră, nu-i apă caldă! Cică nu-i
apă caldă, zice o măicuţă către cealaltă. Ce-o fi? Se vede că au închis-o.
Tot aşa au făcut şi astă-vară când a dat căldura mare, mai ştii?
Să nu-ţi vină să crezi!

From the volume **Entries on Light**

Scales are evenly
   weighed, inside
outside. Light is
   evenly poised
– blur to the gold
   glare to the blue –
it's twilight.
   In two minds.

Who can read by
   a lamp, focus
land's outline?
   But blue soon
sinks and gold
   rises. Who
can stay the balance
   if light can't?

Talgerele stau la fel
          şi înăuntru
şi în afară. Lumina
          se împarte egal
– aur tocit
          albastru aprins –
amurg.
          Nici una nici alta.

Cine citeşte
          la lampă, scrutând
marginile pământului?
          Dar îndată
albastrul coboară,
          aurul urcă. Cine
să oprească talgerele
          dacă nu lumina?

I hear myself in the loudness
of overbearing waves, you
in the soft retreat, if-and-but
of withdrawing sighs, the tug
that gets me nowhere.
It’ll never end. Sound
of the sea – still Sappho’s sea –
the yes-and-no of lovers.

Inland, I dreamt of hearing
waves again but here
sea in my ears, watching reds
of life-jackets, blues
of a hull and sails, recapture
in the yes-and-no of my own blood
only the to-and-fro of our endless
drift – my bed a beach, you said.

Everything I ever said about you
was true; but trueness
in that tone and at that pitch
never helps. How could we help
having loved elsewhere too much
and I don’t mean other lovers
but homelands, other cultures
pulling oceans in their wake?

Mă aud în vuietul
valurilor copleşitoare, tu
fugi blând înapoi, dacă-şi-dacă-nu
suspinele se sting, mă agăţ
inutil.
Fără capăt. Vuiteul
mării – tot marea lui Sappho –
când-da-când-nu îndrăgostiţi.

La mal visam să aud iar
valuri dar aici
asurzită de mare, cu ochii la roşul
vestei de salvare, albastrul
corăbiei şi pânzelor, îmi regăsesc
în vine un da-nu
fuga nesfârşitei noastre
alunecări – eşti malul mării, ziceai.

Tot ce am rostit despre tine
aşa e; dar ce contează
adevărul în vuietul
asurzitor? Asta e,
am iubit prea mult altundeva
nu neapărat alte fiinţe
mai degrabă alte patrii, alte culturi
care trag dâră după ele oceane.

Speak to me as shadows do
   where light comes through
perforations of snow-white lace

attenuating on a surface
   eyelets into ovals
softening prisms into flakes.

Speak to me as echoes do
   attenuating, softening
the thing first harshly said.

Vorbeşte-mi ca adumbrirea
        când intră lumina prin
dantela albă ca zăpada

alungind pe zid
        ochiul ţesăturii în ovale
rotunjind prismele în fulgi de nea.

Vorbeşte-mi ca ecoul
        îmbunând, îndulcind
vorbele grele.

And had we ever lived
   in my country
you might have asked
   had I returned

were backstreets cool
   in siesta heat
did hawkers call
   the mulberry thrive

on neglect?
   Who can I ask
of mulberry and mint
   courtyard shade

so alive with presence
   when no one’s around
but a burning sun
   and grapes, walled-in?

Who can I ask
   to ensure a return
have me to stay, receive
   my gifts?

Să fi trăit noi amândoi
    în ţara mea
m-ai fi întrebat
    la-ntoarcere

e răcoare pe străduţe
    în zăduful amiezii
au fost neguţătorii
    se lăfăie duzii

în indiferenţă?
    Pe cine să-ntreb eu
de duzi şi mentă
    curtea adumbrită

atât de vie
    dar pustie
sub soarele aprig
    singură cu ciorchinii?

De la cine să aştept
    să mă cheme-napoi
să mă oprească, să-mi vrea
    darul?

This book is a seagull whose wings
   you hold, reading journeys between
its feathers. It flutters, dazzles.
   Sings cleanly in shade. Sharpens
your ears to journeys life’s taken
   that scraping of a mudguard, tinkling
of stays. Its spine has halved the sun.
   Sun fired it with a nimbus.
A wheelchair passes, crunching on shingle.
   This book, set off by wind, makes you
long for the world, to take lungfuls
   of pleasure, save scraps on quick raids.
So that sated, you turn, blot out the world
   enter another, settle for words.

E un pescăruş cartea mea, cu aripile
    în palma ta, citeşte-i călătoriile
printre pene. Zbor uimitor.
    Cânt limpede la adăpost de lumină. Te
învaţă să asculţi drumul vieţii
    prăfuit, ostenitor.
A sfârtecat în două soarele cu şira spinării.
    Soarele i-a împrumutat aura.
Un scaun cu rotile pe pietriş.
    Stârnită de vânt, cartea mea te face
să vrei lumea toată, să înfuleci
    plăcerea, să te bucuri de fărâme.
Şi să-ţi laşi sătul lumea ta
    pentru lumea acestor vorbe, doar vorbe.

I'm opening

the door of shadow
on a page. In the doorway
stands a poem

like a girl in a dress.
I see through her
to her feelings –
absent on the page, absent

as a house might be
through an overgrowth
of ivy – his
heart, his despair.

She wants him
not to talk of
leaves, nor to stand
in sunlight.

To close the door
on strangers, lie on her
as a yellow page
might close on grey.

Not a sheet
between them, not even
the gap where a thumb
disengaged.

Deschid
            uşa negurii
către pagină. În prag
            e poemul

tânără în strai de sărbătoare.
            Ghicesc tot
ce simte –
            nimic din ce scrie aici, pitită

ca o casă
            învelită
în iederă – sufletul
            şi amărăciunea lui.

Nu vrea vorbele lui
            despre frunze,
nu vrea să-l vadă
            în lumină.

Închide uşa
            străinilor, acoperă-mă
ca o pagină îngălbenită
            lipită peste încărunţire.

Nimic între ei,
            nici cearceaf, nici
cel mai mic gest
            de despărţire.

Light's taking a bath tonight
   in the sea's enamelled
blue-rimmed bath, lying along
   its length. Hair submerged
thighs and belly in mile-long
   strips showing through white
between limbs and fingers
   bluer depths.

Light's closing her eyes
   not once but twice − once
face up, once facing down
   from her ceiling mirror.
In rising steam, the longest
   bath earth's ever seen, closing
her lids on sea and sky till only
   mist and vapour stir.

Astă seară lumina se îmbăiază
    în cada smălţuită
cu muchii albăstrui a mării, lăfăindu-se.
    Părul sub apă
copasele şi pântecele se străvăd
    în fâşii lungi şi albe
sub braţe, picioare, degete
    adâncimi mereu mai albastre.

Lumina închide ochii
    o dată şi încă o dată –
privind mai sus, mai jos
    în tavanul oglindă.
Urcă aburul, e cada cea mai
    lungă din lume,
şi lumina îşi întoarce ochii de la cer şi mare
    încremenită, înlănţuită-n ceaţă.

And in the sea's blackness sank
wreckage of the day
its faces, voices, stops and starts
while to the surface rose
lights, lapping of waves
squawks of invisible birds
we heard as apertures
in a low dark sky –
the glittering crust that to an eye
seeing for the first time
evidence of man's night on earth
might be as intricate, luminous
as space to ours and wondrous
in its buoyancy, littoral
between depths and heights, electric
on its charts of glass
as peace might be
putting out without sound or sail.

Scufundatu-s-a în adâncul mării
naufragiul zilei
chipuri, glasuri, poticniri şi zvâcniri
şi urcară deasupra
lumini, valuri sparte
ţipete de păsări nevăzute
ca geamuri
în cerul apăsător –
învelişul lucitor care nedumereşte
pe cel ce dă prima oară de
semnele înnoptării omului pe pământ
la fel cum ne minunăm noi
de lumina din spaţiu
de avântul ei
argint viu pe întinderi de sticlă
muchie dintre adâncuri şi înălţimi
aşa cum se coboară pacea
nebănuită.

It is said
  God created a peacock of light
and placed him
  in front of a mirror.
In the presence
  of God, being so ashamed at his own
beauty, his own
  unutterable perfection, the peacock

broke out in a sweat.
  From the sweat of his nose, God created
the Angels.
  From the sweat of his face, the Throne, Footstool
Tablet of Forms, the Pen
  the heavens and what is in them.
From breast and back
  the Visited House, prophets, holy sites, etc.

From the sweat of his two feet
  God created, from east to west, the earth.
The sea is
  glistening peacock sweat.
Tarmac too.
  From sweat of the peacock's feet of pearl
comes my window view.
  Perhaps I am formed from a trembling

drop on his ankle.
  Cypress, sunflower, bicycle wheels
grass dried in heat
  to the colour of wheat, all, all are
peacock water, peacock dew
  shame and beauty, salt and light
God's peacock
  in his consciousness, walks over.

Zice-se
        Dumnezeu a făcut un păun din lumină
şi l-a aşezat
        în oglindă.
În ochiul
        lui Dumnezeu, ruşinat că e atât de
frumos, de fără
        cusur, pe păun

l-au trecut toate sudorile.
        Din sudoarea nasului, Domnul a făcut
Îngerii.
        Din sudoarea feţei, Jilţul, Taburetul
Tablele Formelor, Stiloul
        cerurile şi ce e înăuntrul lor.
De pe piept şi spinare
        Casa Bântuită, profeţii, locurile sfinte, etc.

Din sudoarea tălpilor
        Domnul a făcut pământul de la răsărit la apus.
Marea e
        lucitoare sudoare de păun.
Caldarâmul lal fel.
        Priveliştea de la geamul meu
e sudoarea picioarelor lui ca perla.
        Te pomeneşti că şi eu m-am născut din sudoare

picurată de pe glezna lui.
        Chiparosul, floarea soarelui, roţile de bicicletă
iarba îngălbenită de arşiţă
        până ce ia culoarea grâului, absolut toate sunt
sudoare de păun, rouă de păun
        ruşinare şi minunăţie, sare şi lumină
păunul Domnului
        cel care se ruşinează de sine e pretutindeni.

I loved you so much
  I couldn't bear the thought
of cold water on you
  dripping from your chin, hands

running down your elbow
  as you lifted your face to the sound
of footsteps. Smiled at me
  through water. Even

when the season turned
  and no one walked out of shade
to burn in sun
  you'd run the cold –

how cold your hands were.
  Nowhere, as the season turns
and I walk from shade
  or the smell of shade on a sunless

street, in and out of the shade
  of trees to find
no difference, will someone again
  bowing a silvery

head to a tap, move me
  to the kind of love that registers
on skin's temperature
  every shade of difference.

Aşa de tare te iubeam
    că mă durea
frigul apei pe trupul tău
    picurându-ţi din barbă şi palme

şiroindu-ţi până la cot
    când ridicai ochii la auzul
paşilor mei. Surâzându-mi
    din apă. Iar

când s-a dus vara
    şi n-a mai fost nici umbră
nici arşiţă
    te-ai înstăpânit pe ger –

ce mâini reci aveai.
    Când trece o vară după alta
şi fug de umbră
    ori de izul umbrei pe un drum

fără soare, fără să simt
    cum e pe sub copaci
ori departe de ei, nimeni niciodată
    nici un creştet

cărunt sub jetul robinetului, nu mă mai poate
    înfiora cu iubirea aceea care
schimbă chiar temperatura pielii
    la cel mai mic gest.

Sunday. I woke
  from a raucous night of
seagulls, shafts of sun
  in old bazaars where motes spun

on an abacus for angels.
  Do you long
to go back to that childhood,
  the angels asked

in a grown-up body?
  the everlasting blue enquired
as I woke
  to skies washed clean of dust

and churchbells.
  From the acorn of the blind
such seas came
  such tall grave oaks!

Acorn-greys
  of the sea, its pennant rocks
where cormorant wings
  are omens . . . *Do you long*

to go back to that childhood
  the waters asked
in a grown-up body?
  the everlasting shore enquired

with a cockerel
  to wake me in the morning
a dog to guard us
  through the night, one window

pink with sunset, one blue
  with dusk? I could go on and on.
But I am moving into the morning.
  I am making do with light.

*

Sunday. I woke
  from a raucous night of
seagulls, shafts of sun
  in old bazaars where motes spun

on an abacus for angels.
  Do you long
to go back to that childhood,
  the angels asked

in a grown-up body?
  the everlasting blue enquired
as I woke
  to skies washed clean of dust

and churchbells.
  From the acorn of the blind
such seas came
  such tall grave oaks!

Acorn-greys
  of the sea, its pennant rocks
where cormorant wings
  are omens . . . *Do you long*

to go back to that childhood
  the waters asked
in a grown-up body?
  the everlasting shore enquired

with a cockerel
  to wake me in the morning
a dog to guard us
  through the night, one window

pink with sunset, one blue
  with dusk? I could go on and on.
But I am moving into the morning.
  I am making do with light.

Duminică. M-am trezit
    după o noapte zbuciumată
cu pescăruşi, fâşii de zi
    în bazaruri de demult unde se adună praful

pe o numărătoare pentru îngeri.
    Ţi-ai dori
să fii iar copilul acela,
    m-au întrebat îngerii

în trup de adult?
    m-a întrebat şi albastrul veşnic
pe când mă trezeam
    sub un cer fără fir de praf

şi fără clopote.
    Din ghinda norocoasă
ce mări se născură,
    ce stejari impunători!

Mări cenuşii
    ca ghinda, cu fanioane de stânci
unde aripile cormoranilor
    sunt piază rea... *Ţi-ai dori*

să fii iar copilul acela,
    m-au întrebat apele
în trup de adult?
    m-a întrebat ţărmul cel veşnic

cu un cocoş
    să mă scoale de dimineaţă,
un câine să ne păzească
    pe timp de noapte, un geam

colorat de apus, altul
    de înserare? Şi câte şi mai câte.
Dar iată, se crapă de ziuă.
    Mă pierd în lumină.

*

All yellow has gone from the day.
  I'm left with the blues and greys.

Pool of light on the desk.
  Strangely content. Perhaps

night is more my element.
  How white white flowers seem

skin showered, oiled, and the day
  but a night away. The days ahead ...

S-a stins tot galbenul din zi.
      Mai am doar albastru şi cenuşiu.

Pe birou arde lampa.
      Mi-e ciudat de bine. Poate

îmi prieşte mai bine noaptea.
      Florile albe sunt incredibil de albe

îmbăiată, răsfăţată, până în zori
      mai e doar o noapte. Zile şi zile...

Darling, your message on the phone
made me cry. I phoned you back
to let you hear the tears
in my voice but your phone
was engaged. On second thoughts
I'll write you this with
tears gone from my eyes and cloud
like smoke from smokestacks
moving across a lining of blue
that is our sky, that no matter
how clouds cross, yes, my smoke rises
— I'm not smoking now –
we've always known lies behind them
as the heart and breath behind
your vowels – such a long ah
in darling! – as tears behind these
words, not sad tears nor tears
to lay on you, but dried tears to
'open the eyes of the heart'
as they say back home – and this is
back home – to beginnings we always
dreamed of, now lay a claim to
not knowing if dreams come true.
I'd thank you but *'it hasn't a thankyou'*
and I haven't words large and clean..
enough – the phone's ringing now...
it wasn't you . . . and this sentence
if I go on like this is never
going to end as you aren't with me
nor I with you. I wish I could slice
that bit of the tape and keep it forever
but neither you nor I know how to.

Dragul meu, la auzul vocii tale în robotul de la telefon
mi-au dat lacrimile. Te-am sunat şi eu
să-mi auzi glasul
tremurat, însă telefonul tău
era ocupat. Şi la urma urmei mai bine
scriu pagina asta
când s-au uscat lacrimile iar norul
ca fumul din horn
ce se pierde în cerul senin
cerul nostru, pe care sunt nori
dar n-are aface, urcă fumul din mine
—să ştii că nu fumez în clipa asta –
ştim amândoi ce e în spatele norilor
cum ştiu că dincolo de
vocalele tale – ce de-a vocale în
'dragul meu'! – se află
sufletul şi răsuflarea ta
ca lacrimile mele de dincolo
de vorbe, nu lacrimi de jale, nu-s
din vina ta, doar lacrimi zvântate
'*lacrimi de suflet*'
cum se zice la mine-n ţară – adică
aici unde şi sunt – despre începuturile
mult visate, chiar dacă mă întreb acum
dacă se-mplinesc visele vreodată.
Ţi-aş mulţumi dar ai închis
şi n-am vorbe destule, nici destul
de bune – sună telefonul...
nu erai tu... nu mai termin
fraza asta dacă o ţin
tot aşa, nu eşti aici, nu eşti cu mine,
nici eu cu tine. Aş vrea să ştiu decupa
petecul acela de bandă ca să-l am mereu
dar cum e să fie mereu n-am şti de fapt nici tu, nici eu.

My lover phones to say he's had enough of this
– this never knowing what the time is –
and has bought himself two clocks.

North and south still chiming in my head
bond between us tightens

and here we are again – though miles apart—
bound in our parallels, as he sets
bells ringing, times
a coincidence of paths.

Omul pe care-l iubesc s-a săturat
să încurce mereu orele
şi mi-a telefonat că şi-a luat două ceasuri.

Îmi sună-n minte nordul şi sudul
ne strângem tot mai aproape unul de altul

iată-ne – deşi despărţiţi de spaţiu –
legaţi de ceasurile
pe care le pune să sune, timpul lui, timpul meu
apropiere şi întâmplare.

Writing Home

As far back as I remember, 'home'
had an empty ring. Not hollow, but visual
like a place ringed on a map, monochrome
in a white disc. Around it were the usual
laurel hedges, the chine, the hockey pitch,
the bridge. On one side, the crab-apple tree
with its round seat, whose name puzzled me, which
wasn't surprising since everyone but me
seemed to understand such things, take for granted
apples can't be eaten, crabs can be planted.

Writing home meant writing in that ring, mostly
to Mummy. Mummy had a white fur coat
and framed in it her face looked tired and ghostly.
I am very well and happy, I wrote,
meaning it. Sensing somewhere in that frame
a face too far away, too lost, to worry.
And why would I? Worry should keep, like shame,
its head down in dreams. Sorry sorry sorry
I can't write anymore goodbye love Mimi
I wrote after only four lines to Mummy.

There's no irony in that. I was six.
Right from the start, home was an empty space
I sent words to. Mapped my world, tried to fix
meanings to it. Not for me, but to trace
highlights someone could follow: Brownies, Thinking
Day, films, a fathers' hockey match, a play
called Fairy Slippers, picnics, fire drills, swimming.
Even the death of a King. When my birthday?
I wrote at the same rime, dropping the 'is',
too proud of my new question mark to notice.

My mother kept all my letters for ten years,
then gave them back to me. Perhaps they never
touched her, were intended only for my ears
for I never knew her then or asked whether
she made sense of them, if my references
to the small world of a girls' school in England
had any meaning. It was the fifties. Suez,
Mossadegh, white cardies, Clarks sandals. And,
under the crab-apple tree, taking root,
words in a mouth puckered from wild, sour fruit.

Scrisoare acasă

De când mă ştiu, ‘acasă’
e un sentiment de pustiu. Nu un gol interior ci mai degrabă un loc
desenat pe hartă într-o singură culoare,
un disc alb. În el tot felul de lucruri familiare,
tufe de dafini, creste înalte, terenul de hockey,
podul. În margine, înconjurat de o bancă rotundă,
mărul pădureţ cu nume de neînţeles pentru mine atunci,
ceea ce era firesc, fiindcă doar eu mă miram,
celorlaţi li se părea normal că
merele nu se mănâncă atunci când cresc în păduri.

Când scriam acasă începeam cu ‘Dragă Mămico’
şi nu prea ştiam de ce scriu. Mămica avea haină albă de blană
şi când o punea parcă era mereu ostenită şi din altă lume.
Sunt bine îmi place aici, îi scriam,
şi chiar îmi plăcea. Chipul ei era acolo undeva,
prea departe, prea puţin cunoscut, aproape indiferent.
În vis nu simţi nici ruşine
nici dor. Iartă-mă iartă-mă iartă-mă
că nu scriu mai mult cu drag Mimi
şi toată scrisoarea nu avea mai mult de patru rânduri.

E o amintire mai degrabă tandră. Aveam şase ani.
Trimiteam vorbe acasă şi acasă era un
loc pustiu. Îmi adunam lumea, mă străduiam
să înţeleg. Nu atât pentru mine, cât pentru
cineva care trebuia să ştie unde sunt. Prăjituri, Cercetaşi,
filme, tatăl cuiva la un meci de hockey, piesa
de teatru Condurii Zânei, picnicuri, simulări de incendiu, înot.
Ba chiar şi moartea regelui. Când ziua mea?
Am uitat cu totul să-l pun pe ‘este’,
de mândră ce eram că ştiu să fac semnul întrebării.

Mama a păstrat zece ani scrisorile mele
şi mi le-a dat. Poate că ele nu-i spuneau
nimic, mi le scriam de fapt mie,
fiindcă la vremea aceea nici n-o prea ştiam,
habar n-aveam ce pricepe din ele, dacă-i spun ceva
scrisorile mele despre o şcoală de fete neînsemnată
din Anglia. Era în anii ’50. Suez,
Mussadagh, jachete albe, sandale Clarks. Sub
merii pădureţi se adunau
cuvintele unei fetiţe cu gura pungă de la merele acre.

Darling

Darling was a word I used to throw
casually downstairs. Catch! a ball
big as a child's head bouncing lower

step by step. Down in the dank
of the cellar, under the jut of planks
and legs, lies something warm and friendly,

approachable as fur.
Whose is the voice of poetry,
the animal's or the keeper's?

There I am, small, dark, wordless
but something bright and shining
in me wanting to be heard.

The world is full of infrasound —
sudden flight, a meal abandoned.
Crossing a ford at sundown, the herd,

each mother with her calf shielded
from the arrow, a hide
too thick for arrows, a field

of tenderness, pit of spears.
What will you make of it, keeper?
Catch these tears.

This is where I am
in the smoke of a cigarette.
Darling, sweetheart, angel, poppet,

I wreathed them in, children, husbands.
Protect me! I demanded
and they disappeared.

Dragul meu

Spuneam pe vremuri dragul meu
cum arunci o minge de sus. Prinde!
mare cât un cap de copil, sărea de la

o treaptă la alta. Jos în beciul
îngheţat, pe sub scândurile şi picioarele
care împung, se ascunde ceva cald şi apropiat,

moale ca blana.
Oare poezia e glasul
necuvântătoarei ori al paznicului?

Aşa şi eu ghemuită, mută, ascunsă,
nădăjduind să fiu totuşi auzită în
miezul meu de lumină şi strălucire.

E plină lumea de infrasunete –
plecări neaşteptate, un loc gol.
Când pâlcul trece vadul la apus,

mamele îşi ocrotesc puii
de săgeată cu spinarea lor
mai tare ca săgeata, cu

inima lor, un adânc cu suliţe ascuţite.
Ce ştii tu, paznicule?
Prinde lacrimile!

Acolo şi eu,
în fumul ţigării.
Dragul meu, iubitule, scumpule, dragule,

vorbele mele, împletite toate în copii, în bărbaţi.
Ocrotiţi-mă! i-am rugat
şi duşi au fost.

Ghazal

If I said every tear, each sob, each sigh
quietens, stops and all our tears soon dry,
who'd argue?

If I said every voice stung to the cry
'What is the point?' doesn't want a reply,
who'd argue?

If I said time will tell, heal, steal, fly –
take it, give it, do with it as you're done by,
who'd argue?

But if hopelessness did, who would deny
its right to be heard, if hope were to try,
who'd argue?

Who'd argue over love? Who'd follow my
example? You, my love? Then who am I
to argue?

Gazel

De-ar fi să spun că lacrimi, amărăciune, suspine,
toate trec, se duc şi lacrima se zvântă,
                                                  cine nu m-ar crede?

De-ar fi să spun că cei ce strigă
'La ce bun?' nu cred ce spun,
                                                  cine nu m-ar crede?

De-ar fi să spun că timpul decide, vindecă, fură, fuge –
ce-o fi să fie, n-ai ce-i face,
                                                  cine nu m-ar crede?

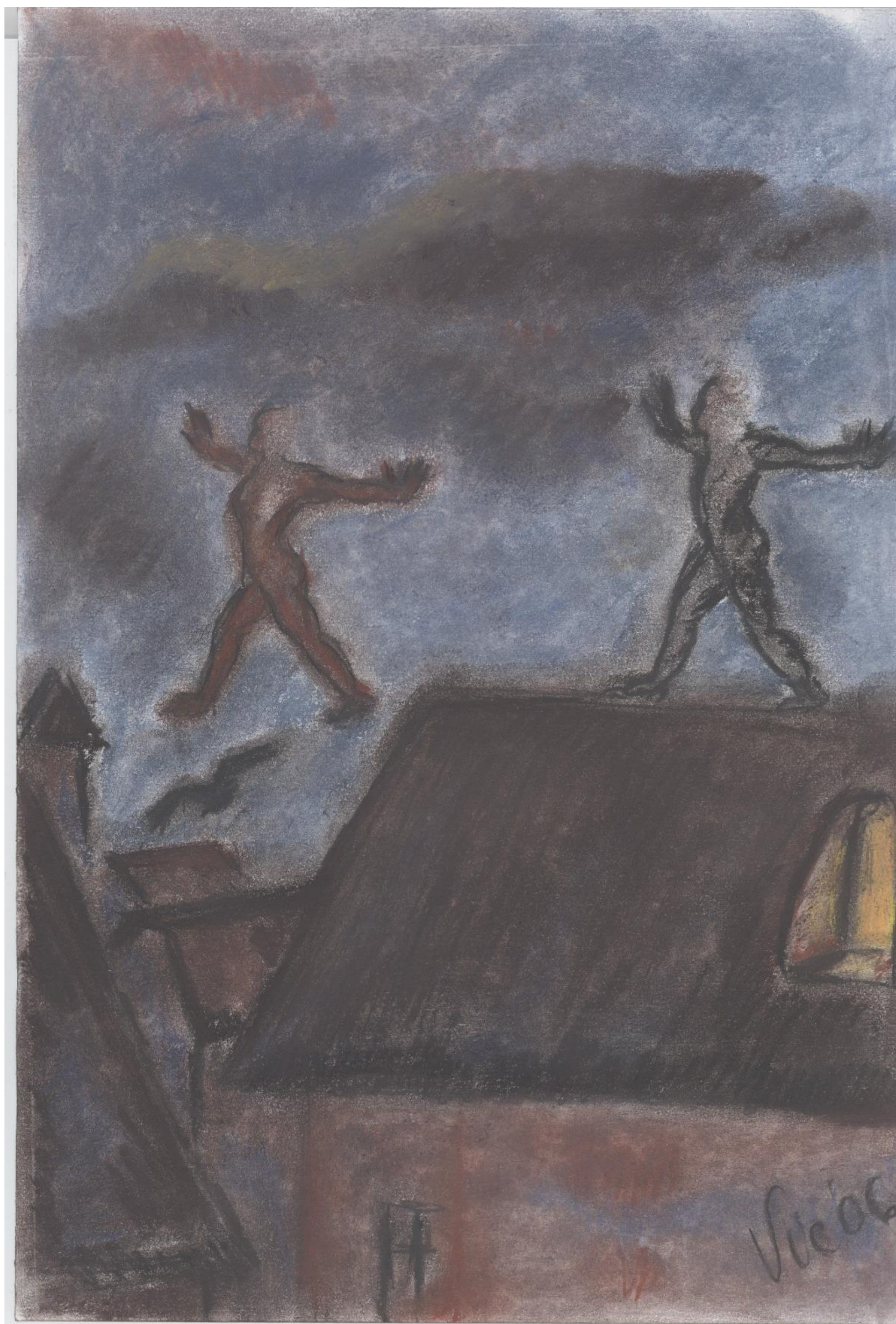
Poate că disperarea trebuie luată în seamă
dar dacă nădejdea şi-ar pune mintea cu ea,
                                                  cine n-ar crede-o?

Ar cerceta cineva iubirea? Ca mine?
Cine? Tu, cumva? Atunci
                                                  să nu te cred cum aş putea?

Selection of poems from the volumes
Selecţie de poeme din volumele

In White Ink, 1991
Entries on Light, 1997
Selected Poems, 2000
The Chine, 2002

Traducere de **LIDIA VIANU**

MIMI KHALVATI

'Dezrădăcinarea e miezul poeziei mele'

Mimi Khalvati s-a născut în Iran în 1944 şi a făcut şcoala la internat pe Isle of Wight. S-a pregătit la Drama Centre din Londra, apoi a lucrat ca actriţă în UK şi ca director de teatru la Teheran. A publicat cinci volume de poezie, printre care *Selected Poems* (Carcanet 2000) şi *The Chine* (Carcanet 2002). A înfiinţat Şcoala de Poezie şi este redactorul antologiilor de poezie nouă scoase de aceasta. A fost Poet in Residence la Royal Mail. Deţine în prezent bursa universitară Royal Literary Fund la City University şi bursa William Wharton în cadrul programului de International Writing la Iowa. În 2006 a primit Cholmondeley Award iar în 2007 Carcanet Press îi va publica volumul *The Meanest Flower*.

***Lidia Vianu**: Scriind despre ceea ce am numit acum mai mulţi ani 'autorii Desperado', spuneam că o trăsătură definitorie pentru ei este dezrădăcinarea. E o trăsătură care şi pe tine te reprezintă. Te-ai născut la Teheran, ai făcut şcoala în Elveţia şi la Londra, ai migrat din teatru spre poezie, ai întemeiat grupul Teatrul în Exil. Dezrădăcinarea e pentru tine o a doua naţionalitate, te face de fapt cetăţean al lumii. Ai acest sentiment că scrii pentru toate naţiile şi toate limbile lumii?*

Mimi Khalvati: Nu ştiu dacă în acest moment mai putem fi cetăţeni ai lumii. Eu sunt cetăţean britanic, dar – după o vizită recentă în Statele Unite, când, la fel cu alte sute de mii de indivizi născuţi în aşa numitele 'state problemă', am fost descusută şi mi s-au luat amprentele, mi s-au făcut poze faţă profil – îmi dau în fine seama că nici cetăţenia, nici limba nu te apără. Trebuie să recunosc că într-adevăr dezrădăcinarea e miezul poeziei mele, cu toate că termenul implică o oarecare detaşare, un anume ceva ce nu-şi găseşte locul. Cum însă în spaţiul liric al poemului toate se leagă, aş zice că până şi cele mai mărunte particule ale existenţei au în ele ceva ştiut dar şi incognoscibil, o fărâmă de Dumnezeu. Şi mai e ceva: noi toţi tânjim să ne întoarcem undeva 'acasă'.

***LV**. Printre multe altele, poetul Desperado e propriul lui curent, iar poeţii Desperado pot fi recunoscuţi tocmai prin faptul că nevoia fiecăruia de a fi altfel decât toţi ceilalţi îi pune, paradoxal, exact în aceeaşi categorie. Unii recurg la biografic – minimal, e drept – pentru a da volumelor o coerenţă narativă şi căldură umană. Am găsit un astfel de indiciu personal în **The Waiting House**, unde scrii:*

...ai să-mi dai visele tale
şi eu am să ţi le dau pe ale mele iar în aceste vise sângele tău

va curge în vinele mele, iar sângele tău o să fie de fapt al meu.

Mie, una, tare-mi place să trag cu ochiul la viaţa reală a poetului. Ce crezi, să fie oare adevărat că biograficul face şi desface poemul?

MK. Cred că cele două nu pot fi despărţite, iar legătura lor e foarte adesea esenţială. Când spun esenţială mă gândesc la poemul ca revelaţie de un tip special, de care probabil că nici autorul nu e pe de-a-ntregul conştient. Nu întodeauna este biograficul prezent ca atare în poem, dar, dacă este, el aduce lectorului căldura intimităţii. În egală măsură, el poate fi şi extrem de dezagreabil în unele cazuri.

LV. *Nu ştiu dacă poemul* **Rice** *e chiar despre viaţa ta, dar existenţa descrisă de el este seducătoare:*

Mi-au acordat azil. Scriu piese de teatru.
O prietenă din Londra care mi-e tare dragă
a atârnat catârii kurzi pe care-i are de la mine
împreună cu o lăută persană la care nu cântă.
Când le şterge de praf se gândeşte la mine şi la apa râului.

Ai vrea să le dai cititorilor acestui interviu câteva date despre existenţa ta reală? Familie, exil, educaţie şi mai ales cum ai ajuns la poezie?

MK. Poemul acela este de fapt scris în numele unui foarte vechi prieten al meu din Iran care a căpătat azil politic în Germania, iar 'prietena' de care vorbeşte el sunt eu. Biografia mi-o dezvălui doar în linii mari, nu-mi place s-o clarific. M-am născut la Teheran, m-au trimis la internat în Anglia (Isle of Wight) când aveam şase ani, iar vacanţele mi le petreceam în case de vacanţă pentru copiii din alte ţări, ori cu familiile altora. Abia când am împlint treisprezece ani m-am întors prima oară la Teheran în vacanţa de vară. Între timp, fireşte, mi-am uitat limba maternă şi am reînvăţat-o când m-am mutat la Teheran în jurul vârstei de douăzeci de ani. Nici acum nu ştiu să citesc ori să scriu în persană. Membrii familiei mele sunt cam pe peste tot în lume, lucru extrem de obişnuit pentru iranieni. Mama mea locuieşte în Baker Street. Am şi doi copii: fiul meu locuieşte cu mine, iar fiica mea are o fetiţă de doi ani al cărei tată e palestinian. Mă duc uneori să-mi vizitez fratele şi surorile vitrege în America. Rude multe, care se văd rar.

Cât despre poezie, am ajuns la ea târziu, după patruzeci de ani, şi din întâmplare. Nu m-am gândit niciodată că vreau să scriu – probabil fiindcă nu mi se părea că aş avea ceva de zis şi fiindcă habar n-aveam să povestesc. Aveam şi sentimentul că e o ocupaţie de însingurat. Însă de când mă ştiu sunt o fiinţă pasivă şi la voia întâmplării. Când am ajuns la poezie mi-am dat seama că versul tocmai de aici izvorăşte, din pasivitate, din memorie imperfectă, din nepriceperea de a istorisi, dar mai ales din pofta de a te lăsa la voia întâmplării. Pe lângă toate, poezia e un bun tovarăş.

LV. *Când vorbesc de poeţii contemporani dezrădăcinaţi mă gândesc la George Szirtes, Fleur Adcock ori Peter Porter. Am găsit sentimentul dezrădăcinării şi în versurile tale:*

Asta e,

am iubit prea mult altundeva
nu neapărat alte fiinţe
mai degrabă alte patrii, alte culturi
care trag dâră după ele oceane.
*(*În marginea luminii*)*

Ai ales Anglia? Eşti foarte acasă în poezia britanică. O cunoşti de multă vreme?A fost engleza limba ta maternă ori doar araba? Dacă n-a fost, mă gândesc că nu e deloc uşor să faci poezie într-un grai dobândit...

MK. E o mare bucurie să aud că par acasă în poezia britanică. Nici nu ştii cât de mare... Simt că locul meu e aici. Dar nu mulţi mă percep în peisaj englezesc când atât de mult din mine e 'altfel', când mulţi mă văd mai degrabă şezând într-o curte interioară persană. Peisajul englezesc al copilăriei mele a fost Isle of Wight. Câmpiile de acolo sunt primul decor ce se leagă de poezie pentru mine – acolo pe dealuri ori în curtea şcolii ne-a citit profesoara de engleză Aubrey de Selincourt din romantici. În engleză am deprins prima dată cititul şi n-am ştiut altă limbă între şapte şi douăzeci de ani. Cum însă engleza a fost colacul meu de salvare, am avut mare grijă de ea. De când mă ştiu am avut sentimentul că trebuie folosită cu grijă, că trebuie s-o dobândesc neîncetat. Poate fiindcă vorbitorii nativi nu prea vor să stăpâneşti limba lor din moment ce te-ai născut altundeva. Oricât de bine ai vorbi-o, nu ţi se dă crezare. Există un fel de naţionalism lingvistic. În ciuda evidenţei, publicul tot aude un accent străin – chiar dacă el nu e acolo, criticii te bănuisc de o loialitate faţă de alt spaţiu pe care nu o ai, aşa că ajungi să baţi în retragere. Engleza e casa mea dar e o engleză de peste tot şi de nicăieri, ceea ce îi ia din bogăţie dar o şi fereşte de provincialism.

LV. *Poemul e pentru tine o punere în scenă, fiecare poem are decorul lui, exact aşa cum spui:*

Deschid
uşa negurii
către pagină. În prag
e poemul...

Poemul vine din negură, din noaptea în care visezi ceva ce nu e Anglia. Ce visezi noaptea? Ce ne poate poezia dezvălui despre tine, ce poate ea alina?

MK. De câţiva ani încoace îmi tot visez copiii când erau mici. Adevărate coşmaruri. Amândoi au fost tare bolnavi la douăzeci şi ceva de ani şi în vis revăd vina şi neputinţa de atunci. Visez urât şi despre bărbaţii din viaţa mea. Din felurite motive. De fapt şi acolo e vorba în fond tot de vinovăţie, părăsire, indiferenţă, îndepărtare.

Cred că poezia mea se dezvăluie pe sine. Mi se dezvăluie mie mai întâi, din negură, din noapte, din umbra lăsată de mine peste ea. Mi-ar place să împărtăşească şi lectorul această descoperire neaşteptată. Cred că ceea ce sper eu este să dovedesc cum că dezvăluirea e cu putinţă, că avem mici revelaţii tot timpul în toate, şi că la rădăcina ei e de fapt iubirea.

LV. *Tandreţea e punctul tău forte. Iată un poem care îmi dă dreptate:*

Cu coada cârlig,

privindu-mă ţintă
nelămurită cine
sunt
dacă am avut
şi eu pisoi, trecu
ţanţoşă şi
neagră
ca smoala
un ghemotoc
şi-mi lăsă
ce să-mi lase
o unduire
mută.

Versurile mi-au amintit de o scriitoare aprigă, Doris Lessing, care se topeşte când vine vorba de pisici (dar numai atunci). Tandreţea ta e pretutindeni. Eşti o poetă sentimentală, care nu se teme că-şi pierde forţa dacă mărturiseşte că se simte vulnerabilă. Scrii o poezie puternică în marginea fragilităţii. Greşesc?

MK. Deloc. Mă încântă să fiu percepută aşa. Chiar cred cu tărie că tandreţea e forţă, nu slăbiciune. Multe trăsături care par unora slăbiciuni de femeie sunt de fapt o putere de invidiat. Mi-ar plăcea să răstorn valorile, să feminizez relaţiile umane. Aceasta e puterea dar şi slăbiciunea mea.

LV. *Iubirea e pentru tine o experienţă intensă. Mai degrabă cauţi chinul decât bucuria. Aşa cum spui:*

Dragul meu, la auzul vocii tale în robotul de la telefon
mi-au dat lacrimile. Te-am sunat şi eu
să-mi auzi glasul
tremurat, însă telefonul tău
era ocupat. Şi la urma urmei mai bine
scriu pagina asta
când s-au uscat lacrimile iar norul
ca fumul din horn
ce se pierde în cerul senin
cerul nostru, pe care sunt nori
dar n-are aface, urcă fumul din mine
—să ştii că nu fumez în clipa asta –
ştim amândoi ce e în spatele norilor
cum ştiu că dincolo de
vocalele tale – ce de-a vocale în
'dragul meu'! – se află
sufletul şi răsuflarea ta
ca lacrimile mele de dincolo
de vorbe, nu lacrimi de jale, nu-s
din vina ta, doar lacrimi zvântate
'lacrimi de suflet'
cum se zice la mine-n ţară – adică
aici unde şi sunt – despre începuturile

mult visate, chiar dacă mă întreb acum
dacă se-mplinesc visele vreodată.
Ţi-aş mulţumi dar ai închis
şi n-am vorbe destule, nici destul
de bune – sună telefonul...
nu erai tu... nu mai termin
fraza asta dacă o ţin
tot aşa, nu eşti aici, nu eşti cu mine,
nici eu cu tine. Aş vrea să ştiu decupa
petecul acela de bandă ca să-l am mereu
dar cum e să fie mereu n-am şti de fapt nici tu, nici eu.

Scrii cu firescul simplităţii. Nu chinui vorbele. Le răsuceşti, te joci cu rima, cu punctuaţia. Mulţi poeţi de azi fug de viaţă şi preferă jocul vorbelor pe pagină. Tu?

MK. Jocul cu vorbele duce în cele din urmă către viaţa poemului. Dar şi către acel moment anume din viaţa poetului care a dus la poem. E seducător să te joci, însă mai ai nevoie de pricepere şi de muncă. Când poemul nu-ţi reuşeşte e un semn că degetele au luat-o razna în loc să tragă după ele braţul, măduva spinării, fiinţa întreagă. Când nu-ţi iese ceva eşti tentat să laşi totul baltă şi să încerci ceva mai simplu, ceva cu care să mergi la sigur. Aşa se face că găsim în poezie rima perfectă, metafora impecabilă, formele fixe, comparaţiile care-ţi taie răsuflarea. Doar că în cazul poemului avem doi eroi – autorul şi cititorul – iar aceşti eroi îşi pot schimba oricând rolurile şi au nevoie de pricepere şi de-o parte a paginii şi de cealaltă.

LV. *Numeşti undeva engleza limba ta 'adoptivă', 'zâna ta bună'. Universul copilăriei e foarte prezent în poezia ta. Multe poeme se clădesc pe începuturi misterioase pe care o lungă absenţă le face şi miraculoase. De fapt tu unde eşti mai acasă? Teheran ori Londra, pe scenă ori în poem?*

MK. N-am mai fost la Teheran din 1986 şi ce ştiam eu odată nu mai există. La Londra am locuit mai mult în partea ei de nord, dar acum vreo nouă ani m-am mutat la Hackney, care încă mi se pare bizar şi nefamiliar. Cel mai acasă mă simt cu cei dragi mie, ori – sper să nu par mistică! – într-un spaţiu ca o aureolă peste creştetul meu, unde locuiesc toţi strămoşii, toate amintirile mele. Nu-i vorba doar de amintiri din trecut, ci de un fluid ce depăşeşte hotarele istoriei.

LV. ***În marginea luminii*** *e un volum îndrăgostit de strălucire. Şi totuşi toate poemele au nopţile lor de jale, de spaime nemărturisite. Ce altceva dacă nu suferinţa ta bine ascunsă dă viaţă versului?*

MK. Aşa e, nu pot scăpa de această faţă ascunsă a mea. Nu există lumină fără întuneric, dar nici suferinţă fără bucurie. Nu pot scrie decât dacă ceva foarte frumos îmi face inima să bată mai iute. Sigur, faţa ascunsă a frumosului e suferinţa, nu există câştig fără pierdere.

LV. *Ai rime seducătoare în unele poeme, însă multe dintre versuri merg doar pe un ritm al sufletului şi al sensibilităţii. Muzica vorbelor e la tine mai degrabă ca un balsam decât ca un strigăt. Mă gândesc la unii poeţi care construiesc rime pe o silabă*

şi o prepoziţie, un pronume şi o conjuncţie, jerbe de sunete, artificii de cuvinte. Tu ce ai alege, cuvântul ori acel dincolo-de-cuvânt?

MK. În volumul meu recent *The Chine* fac şi eu toate aceste lucruri, deci presupun că ar fi cazul să le iau apărarea. Mă gândesc că importantă este însă linia pe care o tragem între poezia bună şi cea mediocră, fie că e vorba de vers liber şi vers riguros, ori de forma clasică şi varianta ei contemporană, când ne gândim la ritm şi rimă. Virtuozitatea e şi ea o plăcere în sine, şi pentru autor şi pentru lector, iar virtuozitatea celor cu har nu e doar ceva superficial ci şi un 'ritm al sufletului', cum bine zici. Când sunt pusă să aleg între una şi alta, sunt în mare încurcătură. Drept să-ţi spun, problema mea e mai degrabă 'iese poemul?', 'e aceasta cu adevărat poezie?' Muzica nu poate lipsi şi cred că ai dreptate, poemele mele sunt liniştitoare, chiar adormitoare uneori. Ce mi-ar mai place să scriu în ritmuri mai alerte, de jazz, dar ce să fac dacă urechea mea naivă percepe mai degrabă melodia, cântecul?

LV. *Cum ţi se pare reacţia criticii la poezia ta? Ce critici îţi plac? Cei clari ori cei sofisticaţi, savanţii abordării? Fiindcă prea puţini critici ştiu îmbina utilul cu plăcutul, ca să zic aşa.*

MK. Am avut noroc de recenzii bune şi sunt extrem de recunoscătoare celor ce îşi dau osteneala să re-imagineze ce scriu, celor ce petrec un timp gândind la ce fac eu. S-a întâmplat uneori ca unii critici să mă aşeze într-un spaţiu unde nu mă simt acasă. Etnicitatea, acceptarea sunt chestiuni la ordinea zilei, în fond. Cu cât e o cultură mai îndepărtată de a noastră proprie, cu atât îi înţelegem mai greu nuanţele, delimitările. Privind din Londra către Iran, cred că mai toţi occidentalii văd o masă de oameni cu pielea smeadă, puzderie de femei îmbrăcate în chador, vorbind o limbă aspră şi stridentă. Eu însă văd atâtea tonuri, colb şi peruzea, culmi până-n înalt, şi aud lăuta. Pentru englezi nostalgia e ceva superficial şi sentimental, opus realului. Pentru un poet cum e Mahmoud Darwish, nostalgia e viaţa însăşi. Criticul ideal, în ceea ce mă priveşte, e cel care vede ce vede poetul înainte să-şi arunce ochii pe scrisul lui. Acestea fiind zise, nu pot să nu apreciez şi criticul care pune limbajul înaintea biograficului ori ideii şi care se încrede doar în ce vede el cu ochii lui.

LV. *De-ar fi s-o iei de la capăt, ai mai alege exilul şi poezia?*

MK. Aşa cum ziceam, amândouă m-au găsit ele pe mine, exilul pe când eram copil, poezia abia la patruzeci de ani. Poate că ceea ce ne doare cel mai tare e de fapt însuşi miezul nostru şi, chiar dacă ni se mai dă o şansă, tot pe el îl alegem şi cu el trăim, şi la bine şi la rău.

23 februarie 2003

VIC (Cristina Ioana Vianu)

